

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 1566 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Iloxmonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari.....	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi.....	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish.....	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili.....	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'g'urta qilish xarajatlarini hisobi.....	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi.....	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики.....	237
Худайбергенова Адалат Неъматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqqonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Saginbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	
The state and development trends of business process auditing in joint-stock companies in uzbekistan.....	439
Utegenova Sarbinaz Turdimuratovna	
Mamlaktimizda amaldagi budjetlararo munosabatlarning tartibi hisobi, hamda uning ahamiyati	444
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li, Saydullayeva Zeboxon Shukrilla qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	462
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotning mamlakatimizda so'nggi yillardagi oshib borayotgan ahamiyati	467
Bahodirova Mohigul	
Conceptual framework for boosting the financial and economic performance of investment projects in industrial enterprises.....	472
Sarriev Kahraman Ramatullaevich	
Bandlik va ayollar tadbirkorligi	477
Ibodullayeva M.S.	
Mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotini ekonometrik prognozlash.....	482
A'zamov Musurmon Axmadovich, Islomov Javohir	

Eksport siyosatini tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga ta'siri	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish.....	492
Noiba Qodirova Maxmud qizi	
Yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda rasmiy bandlik va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirish	497
Xalimbetov Farxad Bagibekovich, Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Analysis of touristic potential and capacity of ecotourism sites	501
Abdurakhmanova Akida Faizulla kizi	
Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarni moliyalashtirishni takomillashtirish.....	509
Salohiddinov Jaloliddin	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	516
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
O'zbekiston va xorijiy davlatlarda aksiyadorlik jamiyatlarining qimmatli qog'ozlar orqali kapital yig'ish strategiyalari	520
Dilnozaxon Muxitdinova	
Iqtisodiy inqiroz paytida korxonalarda likvidlikni boshqarish strategiyalari	527
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Jabborova Sevinch Xusanovna	
O'zbekistonda islomiy mikromoliyaviy xizmatlar orqali ish bilan bandlikni oshirish istiqbollari.....	532
Mamatkulov Humoyun Bobir-ugli	
Textile enterprises and changing market conditions: integration of demand analysis, trend forecasting and strategic assortment management	536
Ikramova Nodira Burkhon kizi	
Aksiyadorlik korxonalari boshqaruv tizimida korporativ madaniyatni takomillashtirish	540
Umarkhodjaeva Muyassarhon Ganievna, Omanova Nargiza Rustam qizi	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobi va auditini takomillashtirish.....	548
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li	
Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiyotning real sektori korxonalariga kreditlar bo'yicha foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatishda markaziy banklarning qayta moliyalash stavkalarining rolini tahlil qilish	553
Jabbarov Eliboy, Abdullayeva Charos Abdullo qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashda innovatsiyalarning roli va iqtisodiy samaradorligi	558
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li	
Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish orqali chiqindilarni boshqarish muammosini bartaraf etish yo'llari	563
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li, Hamrokulov Ulug'bek Abdurahmatovich	
Korxonani samarali boshqarishni ta'minlash strategiyalari	567
D.Mutalova	
Masofaviy ta'lim platformalarining qiyosiy tahlili va funksional xususiyatlari.....	571
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Raqamli iqtisodiyotning jamiyat hayotiga ta'siri.....	577
Aripova Ziyoda Xayrullayevna, Nurmuxamedova Tursunoy Usmonovna	
Transportda turistik xizmatlarni boshqarish mexanizmini takomillashtirish.....	581
Tuychiyev Anvarjon Muxtorjonovich	
Ipak yo'lining tarixiy madaniy merosi va hunarmandchiligi: dolzarb muammolar va tadqiqot istiqbollari	584
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna	
Eksport faoliyatini rag'batlantirishda institutsional va moliyaviy mexanizmlarning roli.....	589
Umarkulov Kodirjon Maxamadinovich	

Elektron pul evolyutsiyasi.....	595
Marpatov Mavlonxon Dadashevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining roli.....	600
Nasullayeva Yoqutoy Nasim qizi	
O'zbekistonda turizm marketingi va raqobatbardoshligini oshirish	606
Ikramova Nasiba Axmadovna	
Kambag'allikni qisqartirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	610
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li	
Jamiyatda imkoniyati cheklanganlarning bandligini ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy asoslari.....	615
Tilavova Munisa Maxmudovna	
Moliyaviy matematika vositalarining O'zbekiston kredit tizimidagi qo'llanilishi.....	620
Shamsiyeva Nigora Rafiq qizi	
Ecological sustainability in tourism: regional practices and global reflections.....	626
Sayyora Safaeva	
Quyi amudaryo mintaqasida turli darajadagi destinasiyalararo ixtisoslashgan klasterlarni shakllantirish asoslari va ularning o'ziga xos jihatlari.....	631
Doschanov Tangirbergen, Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	
Fine dining restoranlarida marketing strategiyalarining shakllanishi va mijoz jalb qilishda ularning ahamiyati.....	641
Jumaniyazova Sarvinov Mansur qizi	
Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini kontseptual asoslari va shartlari asoslari xususida.....	644
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
Davlat sektoridagi tashkilotlarda smetalar tuzish tartibi	651
Abdulaziz Norquchqorov Ziyadullayevich	
Качественное развитие рынка труда узбекистана.....	657
Мамадалиева Хафиза Холдаровна	
Kichik biznes subyektlarining aholi bandligini ta'minlash orqali kambag'allik darajasini pasaytirishdagi o'rni.....	664
Maxamadaliyev Boburbek Baxodir o'g'li	
Устойчивое развитие esg-менеджмента: от тренда к фундаментальной стратегии выживания и процветания.....	670
Собирова Нилуфар Бекпулат кизи	
Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi	676
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi	
Qurilish loyihalarini moliyalashtirishning milliy va xalqaro tajribasi	681
Yashin Iboyev	
Xizmatlar sohasida innovatsion muhitni yaratishning dolzarb masalalari.....	687
Kamoliddin Mamatqulovich Ibodov, Jamshid Abduxaliqovich Xolboyev	
Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini boshqarishda tovar aylanmasi tahlili.....	692
Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobini takomillashtirish masalalari	698
Xushvaqtova Nozanin Nurbek qizi	
Effect of processing on nutrients in tomato products.....	706
Ergasheva Muhabbat Komil kizi	
Asosiy vositalarni davomiy (uzluksiz) baholash.....	710
Kuziev Islom Nematovich, Raxmonov Xurshidbek Shavkat o'g'li	
Sun'iy intellekt: Markaziy banklarni qanday o'zgartirmoqda?	715
Shahboz Qozoqov Ortiqbaevich	

Kichik biznes subyektlarida tashkil etilgan baliqchilikka ixtisoslashgan xo'jaliklarning mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.....	720
Vazirov Azamat Yoqubjonovich	
Korxonalarining marketing faoliyatini strategik rivojlantirish yo'nalishlari.....	725
Isokboeva Zilola Rustam qizi	
К целям повестки 2030: анализ экономических индикаторов узбекистана	728
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
Современное состояние исследований в области использования цифровых технологий в инвестиционной деятельности	734
Ирмухамедова М.Д.	
Tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi jarayoni, uning imkoniyatlari va xavf-xatarlarini tahlil qilish.....	741
Eshqobilov Ahmat Jovliyevich	
Aholi sonining o'sishi va iqtisodiy infratuzilmaga yuklanish: hududiy tahlil	745
To'rayev Nurbek Baykulovich	
O'zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va boshqarishning hududiy rivojlantirish strategiyasi	751
Nuraliev Temurjon Erkinjon o'g'li	
O'zbekistonning zamonaviy korxona va tashkilotlarda boshqaruv masalalari	756
Ahtamova Mohigul Erkinovna	
Davlat tashkilotlarida ichki audit tuzilmalarini tashkil etishni rivojlantirish	761
Nasimov Fazliddin Sirojevich	
Yashil moliyalashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining roli: imkoniyatlar va xavflar tahlili	765
Isoqulova Munisxon Abdurasul qizi	
Критерии экологичности бренда: как измерить «зеленый» имидж?	769
Носирова Чарос	
Qishloq xo'jaligini innovatsion texnologiyalar asosida boshqarish	775
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
«O'ztransgaz» AJ faoliyatini 2024–2027 yillarga prognozlashtirishda ekonometrik modellar asosida tahlil	784
Sindorov Davlatbek Abdumajid o'g'li, Murodov Sardor Nurali o'g'li	
Favqulodda vaziyatlarning oldini olishga qaratilgan tibbiy profilaktik ishlar.....	791
Mahmudov Otamurod Hoshimovich, Murtazova Sh.N.	
Xizmat ko'rsatish sohasida elektron tijoratni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	795
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
O'zbekiston chakana savdosi tizimi va uning rivojlanishi.....	806
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
Milliy iqtisodiyotni tartibga solishda davlatning o'rni va maqsadi	812
Amonov Mehriddin Oromiddinovich	
Investitsion faoliyatni amalga oshirishning xorij tajribasi va mamlakatimizda foydalanish istiqbollari.....	816
O'tamurodova Surayyo Shokirjon qizi	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishda zamonaviy sifat menejmenti tizimining o'rni.....	822
Asadullina Nailya Ramilevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
Значение искусственного интеллекта в области педагогики на основе мультимедийных приложений	829
Бегалиев Файзали Умаралиевич	
Sog'lomlashtirish turizmida ekologik va ijtimoiy ta'sirlarning sintezi	832
Naimov Saidjon Yusup o'g'li	

Kasbiy ta'lim tashkilotlarida o'quvchilarni raqamli kompetensiyasini baholashning metodologik asoslari.....	835
Maxkamova Zuxra Tursunpulotovna	
Обзор по теме Современные системы управления возбуждение синхронных машин и перспективы их развития (Формирования законов управления).....	841
Алиев Абдор Мураткулович	
O'zbekistonda turizm va servis sohasida davlat- xususiy sheriklik mexanizmidan foydalanish istiqbollari.....	846
Mamayusupova Dilovarxon Begmatovna	
Tijorat banklarida operatsion risklarini baholash va boshqarish tizimini tashkil qilish	850
Jaxongir Rabbimov	
Tomorqa xo'jaliklari faoliyatini tahlil qilishda statistik modellar va metodlardan foydalanish yo'nalishlari.....	855
Turobov Sherzod Alisherovich	
Совершенствование порядка расчёта и взимания НДС в узбекистане: аналитический подход.....	860
Бисенбаев Шарьяр Куанишбай ули	
Mintaqaviy iqtisodiyotda inson kapitalini raqamli transformatsiyalash masalalari.....	864
Yusubboeva Dinora Quadrat qizi	
Sirdaryo viloyatining turizm imkoniyatlari va o'ziga xos turizm resurslari.....	875
Tursunova Gulmira Rabbonovna	
Samarqand viloyatida investitsion-innovatsion faollikni oshirish holati va investitsiyalarning tarkibiy xususiyatlari.....	883
Bektemirov Abdumalik Bektemirovich, Axrorov Abbas Aslamjon o'g'li	
Global innovatsion indekslar va o'zbekiston: rivojlanish yo'nalishlari va bosqichlari	889
Bekmurodova Gavhar Adham qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvga raqamli texnologiyalarni joriy qilishning ilmiy-nazariy asoslariga qarashlar	895
Suyunov Dilmurod Xolmuradovich, Xabibullayeva Shirinxon Toxir qizi	
Xalqaro standartlar asosida moliyaviy instrumentlar hisobini va auditini takomillashtirish.....	902
Nuraliyev Behzod Baxtiyor o'g'li	
Внедрение и адаптация исламского банкинга в экономике узбекистана	906
Б.Б.Ахмаджанов, М. С.Шукруллаева, Д.Р.Сафаева	
Kichik biznesning iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi ahamiyatini baholash uslubiyoti.....	911
Ermatov Akmaljon Adxamovich	
"Neyromarketing" asosida o'zbekiston turizm brendi tahlili	916
Narziqulov Elbek Farxod o'g'li	
Xalqaro bozorlarda zamonaviy marketing vositalaridan foydalanish	922
Meliqulov Abdulhalil Norinovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar va ularning bank aktivlariga ta'siri.....	929
Saidov Bobir Jiyanboy o'g'li, Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich	
Сущность и причины международных денежных переводов	936
Гимранова О. Б.	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda uzoq muddatli aktivlarning hisobi va auditini raqamli tvn texnologiyasi asosida takomillashtirish imkoniyatlari.....	941
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich	
Biologik aktivlarning tushunchasi: iqtisodiy mazmuni va mohiyati.....	948
Ziyayev Dilshodjon Salimjonovich	
Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda iqtisodiy siyosatning roli: zamonaviy yondashuvlar.....	953
Xodjayev Jamshid Abduxakimovich	

Аналитический обзор: Развитие корпоративного управления в государственных корпорациях Узбекистана (2015–2025).....	958
Мамараджабов Фарход Бахтиярович	
O'zbekistonda transport infratuzilmasini rivojlantirish karidorlari	968
Nazriyev Umidjon Baxrillayevich	
Aylanma kapital bilan ishlashda samaradorlikni oshirish: korxona moliya siyosatini takomillashtirish yo'nalishlarida data science yondashuvlari	975
Khoshimov Doniyor, Kungratov Ilmurod Kuzibay o'g'li	
Davlat ulushi mavjud bo'lgan korxonalarda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda raqamli transformatsiyaning roli	982
Musurmonov Mehroj Murtaza o'g'li	
Iqtisodiyotni raqamlashtirishda tijorat banklariga moliyaviy resurslarni jalb qilish metodologiyasini takomillashtirish	988
Hamrayev Obid Akhatovich	
Tibbiy xizmatlarda raqamli texnologiyalarni joriy etish va uning samaradorlikka ta'siri (xorijiy tajriba).....	993
Usmonova Vasila Botirovna	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarish amaliyoti tahlili.....	997
Akramova Nargiza Nutfillayevna	
Using integrated marketing communications (IMC) in business management	1002
Ziyayeva M.M.	
Xorijiy mamlakatlarda tibbiyot muassasalarini moliyalashtirish masalalari va ulardan o'zbekistonda foydalanish istiqbollari.....	1006
Jaxongirov Ilindorjon Jahongirjon o'g'li	
Davlat budjetining ijtimoiy sohani rivojlantirishdagi xarajatlarini samarali boshqarish yo'llari.....	1011
Qo'ziyev Shodiyor Qilichboy o'g'li	
Mintaqada xalq hunarmandchiligida klasterlash va ekologik logistika modeli asosida savdo tizimini shakllantirish.....	1015
Norqobilova Feruza Abduhomidovna	
To'g'ri xarajatlar usuli va to'liq yutuvchi xarajatlar usuli tizimlarining afzalliklari va farqli jihatlari amaliy misolda.....	1019
Kholisa Kamoliddinovna Kuldosheva	
Investitsiyalarni innovatsiyalarga yo'naltirish bo'yicha xorij tajribasi	1024
Ayubov Ilyos Ilxomovich	
Важность разработки стратегических программ развития страны.....	1028
Каримова Нуржахон Олим кизи	
Sanoat korxonasining raqamli transformatsiyasini baholash omillari va ko'rsatkichlari.....	1032
Kudaybergenov Azamat Shamuratovich	
Namangan viloyatida ijtimoiy turizm tadbirkorligini maqsadli boshqarish mexanizmi.....	1042
Yunusova Sohiba Abdumamidovna	
Evaluating the capital asset pricing model methodology in uzbekistan companies	1048
Bunyod Usmonov	
Aholini ish bilan bandligining yangi turlari va imkoniyatlari	1055
A.B. Khayitov	
Maktab direktorlarini qo'llab-quvvatlashda asosiy ustun amaliyotlar va o'zbekiston ta'lim tizimida ularni qo'llash imkoniyatlari	1059
Mamura Tadjibayeva	
Sun'iy intellekt asosida matematik masalalarni yechish algoritmlari	1064
Oqnazarov To'liqin Jalilovich, Jo'rayev Mardon	
Global ta'lim makonida milliy tarbiyani rivojlantirish istiqbollari	1071
Sanaqulov Sardor Istamqulovich	

Bank xizmatlari sifati va bank daromadlariga ta'sir etuvchi omil sifatida personal faoliyatining o'rni.....	1075
Abdukaxarova Shoira Abduvahobovna	
Fond bozori raqamli iqtisodiyotda investitsiyalarni shakllantirish manbai sifatida.....	1079
Kamilova Sevara Anvarovna	
O'zbekistonda toza suv va sanitariyaning inson hayoti hamda iqtisodiy farovonlikka ta'siri: BRM-6 doirasida tahlil.....	1085
Xasanova Iroda Azizbek qizi	
Increasing the effectiveness of using marketing communications in the tourism services market.....	1090
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon ugli	
Davlat xaridlari sohasini takomillashtirish istiqbollari.....	1095
Bazarov Nazirjon Sobirovich	
Xarajatlarning strategik boshqaruv hisobini xo'jalik yurituvchi subyektlarda takomillashtirish.....	1103
Xayitboeva Laylo Oybekovna	
Davlat moliyaviy nazorati tizimida tashqi audit: rivojlangan mamlakatlar amaliyoti.....	1109
Kuliyev Komil Shuxratovich, A.Astanovulov	
Moliyaviy instrumentlarni hisobga olishda biznes modelning ahamiyati va amaliy yondashuvlar.....	1114
Shanasirova Nodira Abdullayevna	
Tijorat banklarida risklarni boshqarishning ustuvor yo'nalishlari.....	1118
Tursunov Ilxom Toirovich	
Chakana va ulgurji savdo korxonalari faoliyatini rivojlanishiga tasir etuvchi omillarni baholash.....	1124
Yuldasheva Gulmira	
Managing tourism in fragile ecosystems: a case study approach.....	1128
Dilmurod Nasimov, Shahrizoda Sirojiddinova	
Tadbirkorlikni innovatsion-investitsion jihatdan baholash uslublari.....	1134
Fayziyev Shavkat Shaxobidinovich	
Зарубежный опыт развития инновационной деятельности предприятий энергетической отрасли.....	1141
Бегмуллаев Отабек Ирисалиевич	
Leveraging machine learning for big data analytics: a strategic overview.....	1148
Ismaylov Timur Kuanishbaevich, Kurbanbaev Bakhtiyar Bakhitovich, Orazbayev Aqilbay Jenisbay uli	
Ta'lim muassasalarida xarajatlar smetasi ijrosining dastlabki hisobini yuritilishi.....	1152
Isoqulov Fazliddin Shamsiddin o'g'li	
"Yengil sanoat korxonalarini qo'llab-quvvatlash choralari haqida".....	1158
Otaxanova Umida Olim qizi	
Investitsion-qurilish jaryonlarini samarali boshqarishning tashkiliy modellari va ulardan foydalanish usullari.....	1162
Abduvaliyev Bekzod Muxiddin o'g'li	
Qimmatli qog'ozlar bozorining mohiyati bo'yicha nazariy asoslar.....	1169
Alimov Ilxomjon Ikromovich, Ikramov Akmalbek Ilxomjon o'g'li	
Adoption of electric vehicles in logistics: opportunities and challenges in Uzbekistan.....	1175
Oblokulova Parvina	
Qishloq xo'jaligiga investitsiyalarni jalb qilishning xorijiy mezonlari.....	1182
Jurayev Abdug'affor Sofarovich, Nazirova Sayyora Baxtiyorovna	
Raqamli transformatsiya jarayonlarining mehnat bozori konyukturasiga ta'siri.....	1187
Fayzullayev Nurulla Baxromovich, Xudaybergenova Shukurjon Erkinovna	
Milliy iqtisodiyotda internet xizmatlarini rivojlantirishning o'ziga xos yondashuvi.....	1194
Niyozova Shohsanam Nuritdinovna	

Auditorlik xulosalarini shakllantirishda auditorlik dalillariga qo'yiladigan talablar	1199
Qo'shmatov Otaxon Qurbonaliyevich	
Qishloq xo'jaligi sohasini takomillashtirishda investitsion loyihalarning iqtisodiy mohiyati	1203
Israilova Xikoyat Musakulovna	
Kichik biznes faoliyatini rivojlantirishning nazariy-uslubiy asoslari	1207
Dadaboyeva Marguba Mamasoliyevna	
Eko va agro-turizmga raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqishning istiqbollari	1212
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna	
The importance of the cluster system in the agricultural field	1217
Sherkulov Shokhrux Erkin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sug'urtalash tizimini takomillashtirish yo'llari	1221
Mardonov Mashrab Mansurovich, Muxtorov Abduxolik Abdusalimovich	
Aksiz solig'i amaliyotining genezisi, milliy xususiyatlari, turlari va vazifalarining nazariy jihatlarini	1225
Shodiyev Olimjon Abduraxmonovich	
Iqtisodiyotning real sektor tushunchasi, uning tarkibi va iqtisodiyotdagi ahamiyati	1230
Mahmudov Nurali Komilovich	
Korporativ moliya tizimini rivojlantirishda raqamli moliya vositalari va texnologiyalarning integratsiyasi	1241
Xalbekov Ozodbek Xudoykulovich	
The influence of tour interpretation on perceived heritage values: a comparative analysis of tourists with and without guided interpretation at a heritage destination	1245
Shokhnigorbegim Juraeva	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aloqa xizmatlarini rivojlantirish va samaradorligini oshirishning metodologik asoslarini takomillashtirish	1252
Xazratov Abror Panjiyevich	
Madaniy meros obyektlari asosida barqaror turizmni rivojlantirish strategiyalari	1257
Abriev Zoirjon	
Пути инновационного развития национальной экономики	1262
Жураев Тошболта Тухтаевич	
Hududlarda turizmni rivojlantirishda to'siqsiz, barqaror turizmni tashkil etish zarurati	1267
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna	
Application of ifrs in budgetary accounting	1272
G. Djambakieva	
Transport xizmatlari sektorining rivojlanishini statistik tahlili: xorazm viloyati misolida	1276
Raximov Alisher Ibragimovich	
O'zbekistonda 2024-yil davomida yirik soliq to'lovchilarni soliq ma'murchiligi tahlili	1281
Xushatov Nuriddin Maxmatqulovich	
Zamonaviy ta'lim sifatini baholashning nazariy-metodologik asoslari	1288
Rahimova Qutlibika Ergashevna	
Chakana va ulgurji savdo korxonalari faoliyatini rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni baholash	1293
Yuldasheva Gulmira	
Zamonaviy axborot tizimlari orqali soliq qarzдорligini undirish mexanizmining takomillashtirish yo'llari	1296
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
Hududlarda pillachilikni rivojlantirishning huquqiy asoslari va imkoniyatlari	1303
G'oziyeva Aziza Abdusalomovna	
Korxonaning investitsion jozibadorligi oshirish yo'llari	1313
Axtamova Parizod Oybek qizi	
Raqamli texnologiyalar yordamida inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari	1319
Adilova Zulfiya Djavdatovna, Shoev Alim Xalmuratovich	

Yog' – moy sanoati korxonalarida soliqlar hisobi va auditi jarayonlarida tahliliy amallardan foydalanish samaradorligini oshirish.....	1327
A'zamova Aziza Olimjon qizi	
Qurilish materiallari ishlab chiqarish faoliyati iqtisodiy samaradorligini oshirishning xorij tajribasi.....	1334
Umirova Gulmira Shodiboy qizi	
Xalqaro moliya-kredit institutlar bilan hamkorlikning iqtisodiy-huquqiy asoslari	1343
Qosimov Bobur Sobirovich	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda yengil sanoat eksporti diversifikatsiyasining roli va yo'nalishlari.....	1347
Otamurodov Shavkat Nusratillayevich, Eshqulova Nasiba Normo'minovna	
Система раннего предупреждения о снижении финансовой устойчивости предприятия на основе ключевых показателей эффективности (KPI).....	1359
Тажибаева Кизларгул Ажиниязовна	
Soliq tizimida soliq riskini baholash va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish uslubiyoti.....	1374
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Sanoat korxonalarining innovatsion boshqaruvi tahlili va uning xususiyatlari	1383
Sarimsaqov Doniyor Xomidovich	
Surxondaryo viloyatida iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha faol korxonalar va tashkilotlar tahlili	1390
Normurodov Alibek Anvar o'g'li	
Mehnat bozori: rivojlanish tendensiyalarining iqtisodiy-statistik tahlili, baholash va istiqbollari.....	1396
Mirzayeva Odina Imomnazar qizi	
Адаптивная модель антикризисных мероприятий, направленных на повышение эффективности управления активами, оптимизацию затрат и реструктуризацию задолженности	1402
Tajibayeva Kizlargul Ajiniyazovna	
Xalqaro va ichki turistik bozorlarda o'zbekistonning turistik mahsulotlarini targ'ib qilish mexanizmi	1409
Mamayusupova Dilovarxon Begmatovna	
Tourism infrastructure constraints and service gaps in uzbekistan's visitor economy.....	1412
Kurolov Maksud Obitovich, Xamidjonova Moxinur Xayrulla qizi	
Основные проблемы перехода на МСФО в республике узбекистане	1419
Махмудов Жамшед Ашрафович	
Binolar loyiha-smeta hujjatlarini ishlab chiqishning nazariy va amaliy asoslari.....	1425
Usmonov F.B., Rajabova A.Sh.	
Ayrim ta'lim tizimi bilan bog'liq terminlarning izohli lug'at va etimologik lug'at o'rtasidagi farqi.....	1429
Mahbuba Xoliqova Abdimo'min qizi	
Mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda soliq salohiyatining ahamiyati	1433
Sharipov Narzullo G'ulomovich	
Corpus-based framework of english teaching for competency-oriented curriculum design	1448
Raximova Gulnoza Sharipjanovna	
Masofaviy ta'lim tizimida matematika fanlarni o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari	1454
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna	
Texnologik inqilob va mehnat bozorining transformatsiyasi	1459
A'zamova Feruza, Kuldoshev Lazizjon Sharifovich	
Sifat menejmenti tizimini rivojlantirish asosida uy-joy fondlarini boshqarish samaradorligini oshirishning asosiy yo'nalishlari.....	1465
Rasulova Muxabbat Teshabayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	

O'zbekistonda ekologik turizm: yashil iqtisodiyot rivojini tezlashtiruvchi omil.....	1471
Rashidov Saidislom	
Navoiy viloyatida yirik sanoat monopoliyalarini rivojlantirishning tabiiy-iqtisodiy salohiyati ("Qizilqumsement" AJ misolida).....	1474
Savrieva Madina Xakimovna, Xamroyeva Shaxnoza Ibrohim qizi	
Eksport-import operatsiyalarida dolzarb muammolar va yechimlar	1480
Xudayberdiyeva Dilnoza Egamberdiyevna	
Роль международных финансовых центров в мировой экономике	1484
Нуриддинова Мафтуна Жахонгировна	
Measures to enhance the tax mechanism applied to business entities.....	1489
Kudiyarov Kishibay, Aytmuratov Qutlimurat Jalgasovich	
Davlat boshqaruv organlarining xizmat ko'rsatish sohasini samarali tashkil etish orqali kambag'allikni qisqartirish.....	1495
Asrorov Uchqun Akram o'g'li	
The role of green logistics in Uzbekistan and international trends.....	1499
Turakulova Dildora, Ismoilova Diyora	
Hududlarda turizm mahallalarning turistik salohiyatini oshirish usullari (Bog'ibaland turizm mahallasi misolida)	1506
Raxmanov Jasur Ubaydulloyevich	
Human Capital and Artificial Intelligence: Navigating the Future of Work	1511
Hamrokulov Mirabbos, Karimbergan Karriev	
Analysis of green economic growth indicators in uzbekistan.....	1518
Toshboyev Bekzod Bakhtiyorovich	
Toshkent viloyati iqtisodiyotida vino turizmning o'rni.....	1526
Jalilov Shoxjahon Xolbozor o'g'li	
O'zbekiston sharoitida qurilish loyihalari materiallari sarfini tahlil qilish va optimallashtirish va ularni iqtisodiy-matematik modelmodellastirish	1530
Turayeva Mohinur Asliddinovna	
Auditorlik tekshiruvini rejalashtirishda dasturiy ta'minot va zamonaviy axborot texnologiyalarning o'rni.....	1534
Xodjayeva Mu'tabar Xamidulla qizi, Cho'ponova Gulira'no Doniyor qizi	
Suv tarkibining "wireless waterlight" qurilmasi ishlashiga ta'siri va iqtisodiy samaradorligini matematik model asosida tahlil qilish.....	1540
Kungiratbay Sharipov, Ma'ruf Nurmanov	
Talabalar ijtimoiy faollik indeksini rivojlantirishda tyutorlik faoliyatining o'rni va ahamiyati	1543
Xamrakulov Jasurbek Muxammadjon o'g'li	
Zamonaviy sharoitda dxsh asosida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xizmatlar ko'rsatishning integratsion jarayonlari	1546
Ubaydullayeva Vasila Sadullayevna	
Donni saqlash va qayta ishlash korxonalari biznes jarayonidan olingan chiqindilar hisobini takomillashtirish	1549
Valijonov Xasanboy Akbaraliyevich	

DONNI SAQLASH VA QAYTA ISHLASH KORXONALARI BIZNES JARAYONIDAN OLINGAN CHIQINDILAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH

Valijonov Xasanboy Akbaraliyevich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
"Buxgalteriya hisobi" kafedrasining
mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada korxonalar "Biznes jarayoni" tushunchasiga iqtisodchi olimlar tomonidan berilgan fikrlar o'rganilib, ular asosida mualliflik ta'rifi berildi. "Biznes jarayoni" turlari korxoning o'ziga xos texnologik xususiyatlaridan kelib chiqishi amaliy asoslab berilgan va bu borada takliflar berilgan. Shuningdek, donni saqlash va qayta ishlash korxonalari misolida biznes jarayonlarida xosil bo'ladigan chiqindilarni guruhlar va hisobini tashkil etishda ham tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: biznes jarayonlar, biznes strategiyasi, qayta ishlov berish, qaytarilgan chiqindilar.

Abstract: This article studies the views of economists on the concept of "Business Process" in enterprises, and based on them, an author's definition is given. The fact that the types of "business processes" arise from the specific technological characteristics of the enterprise is practically substantiated and suggestions are made in this regard. Also, recommendations are developed for organizing groups and accounting for waste generated in business processes, using the example of grain storage and processing enterprises.

Key words: business processes, business strategy, recycling, recycled waste.

Аннотация: В данной статье изучаются взгляды экономистов на понятие «Бизнес-процесс» на предприятиях, и на их основе дается авторское определение. Практически обосновывается тот факт, что виды «бизнес-процессов» вытекают из конкретных технологических особенностей предприятия и даются предложения по этому поводу. Также разрабатываются рекомендации по организации группировок и учета отходов, образующихся в бизнес-процессах, на примере предприятий по хранению и переработке зерна.

Ключевые слова: бизнес-процессы, бизнес-стратегия, переработка, переработанные отходы.

KIRISH

Respublikamizda aholini oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlashda donni saqlash va qayta ishlash korxonalarining o'рни hamda ahamiyati juda katta. Don mahsulotlariga bo'lgan ehtiyojni ta'minlab turish, don zahiralarning xarakatini nazorat qilish hamda ehtiyoj bilan ta'minot o'rtasidagi muvazonatni ushlab turish doimo xukumatimizning e'tiborida bo'lgan. Aholi sonining o'sib borishi bilan don mahsulotlariga bo'lgan ehtiyoj xam o'sib boradi.

Donni saqlash va qayta ishlash korxonalarini rentabelligini ta'minlashda korxonada biznes jarayonlarni to'g'ri tashkil etish muhim o'rin tutadi. Hozirgi vaqtda bisnes jarayonlarni ta'rifi yagona yondashuv hosil bo'lmagan. Uning asosiy tavsifi har qanday biznes jarayonlari to'g'risidagi hisobotdan foydalanuvchilarni ichki

yoki tashqi iste'molchilarga ajratish mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 23-oktyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020 — 2030-yillarga mo'ljallangan strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5853-son Farmoni qabul qilindi. Ushbu farmonning ijrosini ta'minlash, xususan davlat buyurtmasi asosida boshqoliq don yetishtirish amaliyotini bekor qilish, xarid qilish va sotishda bozor tamoyillarini keng joriy etish, qishloq xo'jaligida mehnat unumdorligini oshirish va manfaatdorlikni ta'minlashga qaratilgan qulay agrobiznes muhitini yaratish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-martdagi PQ-4634-son qarori qabul qilindi. Unga muvofiq 2020-yil hosilidan boshlab davlat buyurtmasi asosida boshqoliq don yetishtirish amaliyoti bosqichma-bosqich bekor qilish va 2021-yil hosilidan boshlab davlat tomonidan g'allaga xarid narxini belgilash amaliyotidan to'liq voz kechish belgilab qo'yildi.

Qaror ijrosini ta'minlash maqsadida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 22-maydagi 312-son qarori "G'alla yetishtiruvchi xo'jaliklar va korxonalardan sotib olinadigan donni saqlash tartibi to'g'risida Nizom" qabul qilindi.

Ushbu Nizomning "Donning sifatli saqlanishini ta'minlash" deb nomlanuvchi 4-bobining 25 moddasida korxonaga kelayotgan donga uning sifatli saqlanishini ta'minlovchi muddatlarda ishlov (tozalash, quritish, sovutish, zararsizlantirish va boshqalar) berilishi kerakligi belgilab qo'yildi.

Ushbu farmonni qabul qilinishi donni saqlash va qayta ishlash korxonalari samaradorligini yanada oshirish, don maxsulotlarini ishlab chiqarishda biznes jarayonlari hisobini buxgalteriya hisobining xalqaro standartlarining talablari asosida tashkil qilish katta ahamiyatga egadir.

Ayniqsa, donni saqlash va qayta ishlash korxonalari xom-ashyo material xarajatlarni to'g'ri boshqarish va nazorat qilish, to'g'ri guruhlash va hisobini to'g'ri tashkil etish respublikamiz oziq-ovqat taxchilligining oldini olishda muhim ahamiyatga egadir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Hozirgi kunda iqtisodiy adabiyotlarda "Biznes jarayoni" tushunchasi xorijlik va mahalliy olimlar hamda mutaxassislar tomonidan turli tushunchalar va ta'riflar berilgan. Shu sababli xanuzgacha "Biznes jarayoni" tushunchasining mazmuni to'la ochib berilmagan.

Jumladan, ingliz olimi V.Ye. Deming "biznes jarayonlarni bu korxona faoliyatidagi har qanday jarayon turlaridir" deb izohlaydi.¹

Rossiyalik olim Ye.Z.Zinder biznes jarayonlarida asosiy diqqatni mavjud resurslarni ishlatilishiga qaratib, buyurtmachilar uchun foydali bo'lgan ishlab chiqishda yaratilgan tayyor mahsulot yoki ko'rsatilgan xizmatga qaratadi.²

Shuningdek, K.K.Praxalad va M.S. Krishnanlar "Biznes jarayoni bu shunchaki xarakat emas, balki biznesning strategiyasi, biznes model va xo'jalik jarayonlari o'rtasidagi bog'liqlikdir hamda biznes jarayonlar korxonada bajarilayotgan faoliyat turlari va iste'molchilar bilan o'zaro munosabatlar o'rtasidagi mantiqiy bog'liqlik mohiyatini aniqlab beradi" deb ta'kidlaydi.³

Professor N.B. Abdusalomova fikricha "Biznes jarayoni" tushunchasini quyidagi yondashuvlarga ajratadi: harakatlar (tashkiliy faoliyat) sifatida; mahsulotni ishlab chiqarish; jarayonning asosiy maqsadlaridan biri; maxsus tizim sifatida; qo'shimsha qiymat yaratish mexanizmi sifatida.

Demak, biznes jarayoni umumlashtirilgan shaklida korxona faoliyatining rejalashtirilgan natijasiga erishish hamda kirish va chiqishlarga ega bo'lish uchun zarur bo'lgan takrorlanadigan harakatlarning ketma-ketligidir.⁴

Professor X.A. Saidakbarov "Biznes jarayoni — bu ma'lum bir texnologiyalardan foydalangan holda ishlab chiqarishni tashkil etib, iste'molchi uchun qimmatli bo'lgan natijani beradigan barqaror, maqsadli va o'zaro bog'liq harakatlar to'plami" deya izohlaydi.⁵

Dotsent F.T. Abduvaxidov va boshqalarning fikricha, "Mamlakatimiz iqtisodchi olimlari tomonidan biznes

1 Deming W. E. Quality, productivity, and competitive position. —Cambridge, MA: Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study, 1982. — 373.

2 Зиндер Е. З. Новое системное проектирование: информационные технологии и бизнес-реинжиниринг//Системы управления базами данных. — 1996. — № 1. — 55—67.

3 Прахалад К.К., Кришнан М.С. Пространство бизнес-инноваций: Создание ценности совместно с потребителем: Пер с англ. — М.: Альбина Паблишерз: Изд. Юрайт, 2011. -258 с.

4 Abdusalomova N.B. Biznes jarayonlari va ularni hisobga olishni takomillashtirish "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" (Economics and Innovative Technologies) ilmiy elektron jurnali. 1/2022, yanvar-fevral (№ 00057).

5 Saidakbarov X. A. Boshqaruv hisobi tizimida biznes jarayonlarining tashkil etilishi va uning korxona faoliyatida tutgan o'rni va ahamiyati. Iqtisodiyot va ta'lim / 2023-yil 1-son.

jarayonlari emas, balki xo'jalik jarayonlari sifatida o'rganilgan. Xo'jalik jarayonlarining maqsadi faqatgina faoliyat yuritishga qaratilgan harakatlar tizimidan iborat desak, mubolag'a bo'lmaydi. Xo'jalik jarayonlari deganda? xo'jalik yurituvchi subyektlar tomonidan faoliyatini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan moddiy, moliyaviy va mexnat resurslariga bo'lgan talabni qondirish maqsadida harakatlarning bosqichlari tushuniladi. Xo'jalik jarayonlari uch bosqichdan iborat: ta'minot; ishlab chiqarish; sotish jarayoni".⁶

Professor L.B. Urazov tomonidan asosiy faoliyatini korxona bosh maqsadini ifodalovchi xamda uning ustavida ko'rsatilgan faoliyat turi (yoki turlari) bo'yicha guruxlanadi. Asosiy faoliyat turiga qarab xo'jalik yurituvchi subyektlar iqtisodiyotni turli tegishli tarmog'iga kiritiladi. Uning fikricha, bozor munosabatlari sharoitida korxonalarning asosiy faoliyati cheklanmaydi. Ular bir vaqtning o'zida turli asosiy faoliyatni olib borishlari mumkin. Xar qanday korxonaning asosiy faoliyati o'z ichiga ta'minot, ishlab chiqarish va sotish jarayonlarini oladi.⁷

Professor A. Karimov fikricha, xar bir korxona muayyan turdagi faoliyatni amalga oshirishga ixtisoslashgan. Biror-bir turdagi faoliyatni amalga oshirish xususan, mahsulot ishlab chiqarish jarayoni uzluksiz davom etib turishi uchun avval ta'minot, keyin esa sotish jarayonini amalga oshirish lozimligini ko'rsatib o'tadi.⁸

Professorlar B. Isroilov va R.O. Xolbekovlar ta'kidlashicha, "Turli mulkchilik shakllarida faoliyat yurituvchi korxonalarning vazifasi o'z faoliyati jarayonida maxsulot ishlab chiqarishdan (ishlar bajarish, xizmatlar ko'rsatish) iborat. Bu vazifani bajarish uchun birinchi navbatda ta'minot jarayonini bosib o'tishi, ishlab chiqarish va undan keyin esa uni sotish jarayoniga kelishi kerak".⁹

Professor Sh. Ergashevaning fikricha "Iqtisodiy faoliyat buxgalteriya hisobi kuzatuvi obyekti bo'lgan ko'plab xo'jalik operatsiyalaridan iborat. Ishlab chiqarish tashkilotining asosiy iqtisodiy jarayonlari quyidagilardan iborat: ta'minot; ishlab chiqarish; sotish. Bu jarayonlar alohida xo'jalik operatsiyalaridan iborat bo'lib, ularning mazmuni pul mablag'larining harakati, bir shaklini boshqasiga o'zgartirishdan iborat".¹⁰

Bizning fikrimizcha, biznes jarayonlarining turlari va tarkibiy tuzilishi bevosita korxonaning ishlab chiqarish texnologiyasining o'ziga xos xususiyatiga ham bog'liqdir. Masalan, donni saqlash va qayta ishlash korxonalarida biznes jarayonlarini quyidagilarga ajratish mumkin: xom-ashyoni qabul qilib olish, saqlashga tayorlash, omborlarga joylash, xom-ashyoni qayta ishlash, tayyor mahsulotlarni omborlarga qabul qilish va xaridorlarga jo'natish.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, bizning fikrimizcha "Beznes jarayoni –bu xo'jalik yurituvchi subyektlarning ishlab chiqarish texnologik xususiyatlaridan kelib chiqib ketma-ketlikda amalga oshiriladigan xo'jalik jarayonlaridir majmuasidir".

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ishlarini amalga oshirishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo'llaniladigan usullardan foydalanildi. Mavzuni o'rganishda umumiylikdan individuallikka va aksincha, deduksion yoki induksion usullardan foydalanish samara bergan bo'lsa, abstrakt-mantiqiy fikrlash usuli jarayonni tizimli tahlil qilishda muhim ahamiyat kasb etdi. Ilmiy tahlil jarayonida kuzatish, umumlashtirish, guruhlash va taqqoslash kabi usullar qo'llanilib, tahlil qilish jarayonida esa sintez va tahlil usullaridan keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Respublikamiz iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazining ma'lumotlariga ko'ra qishloq xo'jaligi O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining muhim tarmog'i bo'lib, aholi daromadlarini oshirish, ish o'rinlari yaratish va mamlakatimizda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashga katta ta'sir ko'rsatmoqda.

Quyida keltirilgan diagrammadan ko'rinib turibdiki, respublikada besh yil mobaynida ya'ni 2020-yildan 2024-yilgacha yetishtirilgan donning xajmi 1,3 barobarga kupaygan. 2023-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, mamlakat aholisining 49 foizi yoki 17,7 million kishi qishloq joylarda istiqomat qiladi. 2017-2022-yillarda O'zbekiston iqtisodiyotida agrar sektor ulushi bosqichma-bosqich pasaygan (32 foizdan 25 foizgacha) biroq, ishlab chiqarishning barqaror o'sishiga erishildi. Keyingi 6 yilda qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirish hajmi 16 foizga (o'rtacha yillik o'sish 2,5 foizga) ortib, 365 trillion so'mga yetdi, bu sohaga yo'naltirilgan investitsiyalar 8,5 milliard AQSH dollarini tashkil etdi.

6 Abduvaxidov F.T., Qo'ziyev I.N., Dadabayev Sh.X. Buxgalteriya hisobi. Darslik. - T.: TDIU, 2019. - 403 b.

7 K.B. Urazov, M.Ye. Po'latov Buxalteriya hisobi. Darslik. -T. "Fan va texnologiyalar nashriyot-manba uyi", 2021. – 560 b.

8 Karimov A.A, Islomov F.R., Avloqulov A.Z. Buxgalteriya hisobi . Darslik. –T.: "Sharq", 2004-y. - 592 b.

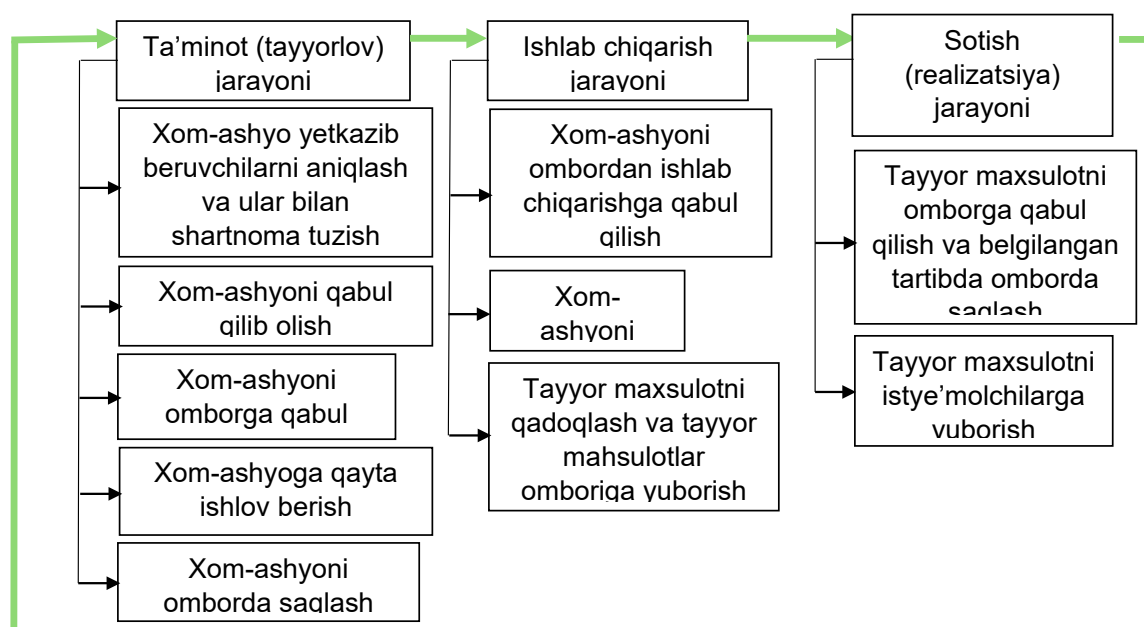
9 Isroilov B. Xolbekov R. Buxgalteriya hisobi nazariyasi. Darslik.– Toshkent. "Tafakkur", 2020 y. -242 b.

10 Ш.Т. Эргашева. Бухгалтерский учёт. Учебник. – Ташкент. «Иқтисод-молия», 2010 г. -520 с.

1-rasm. O'zbekiston Respublikasida 2020-2024-yillarda qishloq xo'jaligi korxonalari tomonidan yetishtirilgan don xajmi.¹¹

Ko'rib o'tganimizdek, donni saqlash va qayta ishlash korxonalari o'ziga xos ishlab chiqarish texnologik xususiyatlariga ega bo'lib, bu asosiy biznes jarayonlariga bevosita ta'sir etadi. Donni saqlash va qayta ishlash korxonalari biznes jarayonlariga ishlab chiqarish texnologiyasini ta'siri quyida 2-rasmda keltirilgan.

2-rasm. Donni saqlash va qayta ishlash korxonalarida asosiy biznes jarayonlari.¹²

Ushbu rasmda ko'rsatilgan biznes jarayonlarga xom-ashyo qabul qilish, ularga qayta ishlov berish, qayta ishlash, tayyor maxsulotlarni omborga qabul qilish va iste'molchilarga yuborish aniq moliyaviy xarajatlarni talab etadi va bu o'z navbatida buxgalteriya hisobida o'zgartirishlar kiritilishga asos bo'ladi. Donni saqlash va qayta ishlash korxonalaridagi biznes jarayonlarini quyidagi 3-rasm orqali ifodalash mumkin.

3-rasm. Donni saqlash va qayta ishlash korxonalaridagi biznes jarayonlari¹³.

¹¹ O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi ma'lumotlari

¹² Muallif tomonidan ishlab chiqildi.

¹³ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan

Rasmdan ko'rinib turibdiki, donni saqlash va qayta ishlash korxonalaridagi biznes jarayonlarning xususiyatlaridan yana biri - bu uzoq davom etadigan jaryon bo'lib, mol yetkazib beruvchilardan qabul qilib olingan xom-ashyoni saqlash omborlariga jo'natishdan oldin uni belgilangan me'yorlarga keltirish uchun qayta ishlov berishdir. Masalan, qabul qilib olingan donning namligi 14 foizdan, ifloslanganlik darajasi 0,2 foizdan yuqori bo'lmasligi kerak. Donni saqlashga tayyorlash jarayonlari maxsus texnologiyalar orqali amalga oshiriladi. Xom-ashyoni tozalash, quritish don mahsulotlarining sifatini yaxshilash, ularning buzilishini oldini olish maqsadida amalga oshiriladi.

Tozalash va quritish jarayonining sifati donni saqlash muddatining uzviyligini belgilaydi va saqlash muddati davomida unga dastlabki ishlov berish bo'yicha o'zgaruvchan xarajatlar dinamikasiga ta'sir ko'rsatadi.

Donni saqlash uchun unga birlamchi ishlov berish ya'ni, tozalash xarajatlari umumiy harajatlarning 8 foizdan ko'prog'ini tashkil qiladi. Don mahsulotlarining sifatini ta'minlashda ishlab chiqarish jarayonidan chiqindilarlar ham olinishi mumkin. Shu sababli chiqindilarni hisobga olish va baholashni tashkil etishga alohida e'tibor berilishi maqsadga muvofiqdir. Don mahsulotlariga ishlov berishdan olingan chiqindilarni tarkibiga qarab qaytariladigan va qaytarilmaydigan turlarga ajratish mumkin.¹⁴

Qaytariladigan chiqindilarni yaroqli deb ham atash mumkin. Yaroqli chiqindilar ma'lum bir qiymatga ega bo'lib, undan qayta foydalanish yoki sotilish mumkin. Yaroqsiz chiqindilar yo'q qilinadi. Yaroqli chiqindilar uch toifaga bo'linadi. Birinchi toifali chiqindi tarkibida 30 foizdan 50 foizgacha don aralashmasi bo'ladi. Ikkinchi toifali chiqindi tarkibida 10 foizdan 30 foizgacha don aralashmasi bo'ladi. Uchinchi toifali chiqindi tarkibida 2 foizdan 10 foizgacha don aralashmasi bo'ladi.¹⁵

Chiqindilar ma'lum bir qiymatga ega bo'lganligi sababli buxgalteriya hisobi obyekt sifatida donni saqlash va qayta ishlash korxonalarining moddiy resurslari hisoblanadi, ularning buxgalteriya hisobida kirim qilishning majburiyligi, baholash va harakatni hisobga olish orqali nazorat qilish kabi tamoyillarga asoslanadi.

Chunki buning uchun ularni tarmoq texnologiyasining xususiyatlarini hisobga olgan holda tasniflash talab etiladi.

Qaytarilgan chiqindilarning birinchi va ikkinchi toifadagilari belgilangan tartibda o'zida ishlab chiqariladigan omixta yem xom-ashyosi sifatida foydalanilishi mumkin yoki korxonaning yordamchi xo'jaligi xayvonlari uchun hisobdan chiqariladi. Qaytarilgan chiqindilar qiymatini korxona o'z hisob siyosatidan kelib chiqib belgilaydi.

Amalda moddiy javobgar shaxsning hisobida bo'lgan don turlari buxgalteriyada 36-shakldagi miqdor-sifat hisobi kitobida massasi, namligi va begona o'tlar aralashmasi ko'rsatilgan holda hisobga olinadi. 36-shakldagi miqdor-sifat hisobi kitobida birinchi va ikkinchi toifadagi chiqindilar faqat massasi ko'rsatilgan umumiy holda aks ettiriladi. Bizning fikrimizcha ularning hisobini bug'doy, javdar, arpa, sul'i kabi don turlari bo'yicha alohida vazni, namligi va begona o'tlar aralashmasi bo'yicha yuritish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

Hozirgi vaqtda oziq-ovqat sanoati tarmoqlarida qaytariladigan chiqindilar ulardan foydalanish imkoniyatlariga qarab baholanadi. Chiqindilardan ushbu yoki turdosh tarmoqda mahsulot ishlab chiqarish maqsadida foydalanilganda, dastlabki xomashyo va materiallar narxlar bo'yicha baholash keng tarqalgan.¹⁶

Amaldagi tartib bo'yicha qaytarilgan chiqindilar kalkulyatsiya moddalarida ko'rsatilib, uning qiymati ishlab chiqarilgan mahsulot tannarxidan chigirib qolinadi. Buning uchun qaytarilgan chiqindilar qiymati alohida schyotlarda hisobga olinishi maqsadga muvofiqdir.

Buning uchun buxgalteriya va ombor hisobi hujjatlarida quyidagi yozuvlarni amalga oshirish talab etiladi: tashkilot rahbari tomonidan 34-shakldagi tozalash dalolatnomasi tasdiqlangandan so'ng birinchi va ikkinchi toifadagi chiqindilarni 36-shakl daftaridagi asosiy xom-ashyo schyotidan hisobdan chiqarish (xarajat ustunlarida aks ettiriladi);

chiqindilarning shaxsiy schyotlarini ochish;

chiqindilarni 36-shakldagi jurnalda don turlari kesimida massasi, namligi, axlatli aralashmalari bo'yicha 47-shakldagi don tarkibi kartochkasida ko'rsatilgan laboratoriya tahlillari ma'lumotlariga muvofiq kirim qilish;

chiqindilarning xarakati bo'yicha ma'lumotlarni 37-shakl xujjatidagi elevatorlar va omborlardagi don mahsulotlari va idishlar harakati to'g'risidagi hisobotda aks ettirish.

Donga dastlabki ishlov berishdan qaytgan chiqindilarning buxgalteriya hisobi 1010 "Xom ashyo va materiallar" schyotida yuritiladi. Bu chiqindilar xarakati to'g'risida tezkor ma'lumot olish imkoniyatini bermaydi, ularning hosil bo'lishi va ishlatilishi ustidan nazorat o'rnatish salohiyatini pasaytiradi. Bizning fikrimizcha, donni qayta ishlashdan olingan chiqindilarni hisobga olishda alohida "Qaytarilgan chiqindilar" nomli sintetik schyotidan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

14 Бухгалтерский учет/А.И. Балдинова, Т.Н. Дементей, Е.И. Завидова и др.; Под. общ. ред. И.Е. Тишкова- 5-е изд., перераб. и доп.- Мн.: Выш. шк., 2003 — 685 с.

15 O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2006-yil 25-maydagi 95-son qarori "Don va don mahsulotlarini qabul qilish, saqlash, ichki tashish, qayta ishlash va sotishning dastlabki hisobini yuritish va rasmiylashtirish tartibi to'g'risida".

16 Герасимович А.М. Учет затрат и себестоимость продукции переработки плодов и овощей — М.: Агропромиздат, 1988- 222 с.

O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyot va moliya vazirining 2024-yil 14-noyabrdagi 191-son [buyrug'i](#) bilan tasdiqlangan O'zbekiston Respublikasi buxgalteriya hisobining qayta ko'rib chiqilgan milliy standartidagi (21-sonli BHMS) "Xo'jalik yurituvchi subyektlarda buxgalteriya hisobining hisobvaraqlar rejasi va uni qo'llash bo'yicha yo'riqnoma" da keltirilgan ¹⁷ schyotlar rejasining birinchi bobi ikkinchi bo'limidagi "Joriy aktivlar" bo'limida 1011- "Qaytarilgan chiqindilar" schyotida hisbga olinishini tavsiya etamiz. Ularning turlari bo'yicha analitik hisobi har bir turi bo'yicha olingan kartochkalarda olib boriladi.

Agar saqlanayotgan don ishlab chiqarishga berishda chiqindilar paydo bo'lsa:

D^t 1011 - "Qaytarilgan chiqindilar"

K^t 1010 - "Xom ashyo va materiallar",

maxsulot ishlab chiqarish jarayonidan chiqindilar olinsa:

D^t 1011 - "Qaytarilgan chiqindilar"

K^t 2010 - "Asosiy ishlab chiqarish",

yordamchi ishlab chiqarish jarayonidan chiqindilar olinsa:

D^t 1011- "Qaytarilgan chiqindilar"

K^t 2310- "Yordamchi ishlab chiqarish"

kabi buxgalteriya hisobi yozuvlarida aks ettiriladi.

Agar qaytarilgan chiqindilar omuxta yem ishlab chiqarish uchun qayta qabul qilinsa:

D^t 2310- "Yordamchi ishlab chiqarish"

K^t 1011 - "Qaytarilgan chiqindilar",

xo'jalik xayvonlari uchun axoli yoki xo'jalik yurituvchi subyektlar uchun sotilsa:

D^t 5110, 5010 - "Hisb-kitob schyoti", "Kassadagi milliy valyutadagi pul mablag'lari"

K^t 1011 - "Qaytarilgan chiqindilar"

kabi buxgalteriya hisobi yozuvlarida aks ettiriladi.¹⁸

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bizning fikrimizcha, ushbu maqolada donni saqlash va qayta ishlash korxonalari biznes jarayonlarida hosil bo'ladigan chiqindilarni buxgalteriya hisobini takomillashtirish bo'yicha taklif etilgan fikrlar donni saqlash va qayta ishlash korxonalarining o'ziga xos texnologik xususiyatlaridan kelib chiqib berilgan. Shu sababdan bu takliflar tavsiyaviy xususiyatga ega hisoblanadi. Ular dastlabki ishlov berish chiqindilari hisobini yuritish va ularni baholash orqali donni tozalash natijalarini dastlabki, joriy va keyingi nazorat qilishni kuchaytirishga qaratilgan. Bu nafaqat don mahsulotlariga dastlabki ishlov berish xarajatlari darajasini, balki ularning tannarxini ham optimallashtirish yo'nalishlarini aniqlash imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, keltirilgan fikrlar, taxlillar natijasi asosida chiqindilar hisobini takomillashtirish borasida ishlab chiqilgan tavsiya va taklifning amaliyotga qo'llanishi bilan quyidagi iqtisodiy samaradorlikka erishilishi mumkin:

birinchiidan, don xom-ashyosining har-xil asossiz yo'qotilishini oldi olinadi;

ikkinchiidan, chiqindilarning xarakati to'g'risida aniq ma'lumotga ega bo'linadi;

uchinchiidan, ishlab chiqarilgan don mahsulotlarining tannarxini optimallashtirishga erishiladi;

to'rtinchiidan, donni saqlash va qayta ishlash korxonalari biznes jarayonlari hisobi yanada takomillashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 23-oktyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020-2030-yillarga mo'ljallangan strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5853-son Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-martdagi "G'alla yetishtirish, xarid qilish va sotishga bozor tamoyillarini keng joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4634 sonli Qarori.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2006-yil 25-maydagi "Don va don mahsulotlarini qabul qilish, saqlash, ichki tashish, qayta ishlash va sotishning dastlabki hisobini yuritish va rasmiylashtirish tartibi to'g'risida"gi 95-son Qarori.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 22-maydagi "G'alla yetishtiruvchi xo'jaliklar va korxonalardan sotib olinadigan donni saqlash sohasidagi ayrim normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to'g'risida"gi 312-son Qarori.
5. O'zbekiston Respublikasi buxgalteriya hisobining milliy standarti (21-sonli BHMS) "Xo'jalik yurituvchi subyektlarda buxgalteriya hisobining hisobvaraqlar rejasi va uni qo'llash bo'yicha Yo'riqnoma". (O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 2024-yil 27-dekabrda ro'yxatdan o'tkazildi, ro'yxat raqami 3593).
6. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi ma'lumotlari.
7. Abdulomova N.B. Biznes jarayonlari va ularni hisobga olishni takomillashtirish "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" (Economics and Innovative Technologies) ilmiy elektron jurnali. 1/2022, yanvar-fevral (№ 00057).

¹⁷ O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 2024-yil 27-dekabrda №3593 bilan ro'yxatdan o'tkazildi.

¹⁸ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

8. Abduvaxidov F.T., Qo'ziyev I.N., Dadabayev Sh.X. Buxgalteriya hisobi. Darslik. - T.: TDIU, 2019. - 403 b.
9. Бухгалтерский учет/А.И. Балдинова, Т.Н. Дементей, Е.И. Завидова и др.; Под. общ. ред. И.Е. Тишкова-5-е изд., перераб. и доп.-Мн.: Выш.шк., 2003 - 685 с.
10. Герасимович А.М. Учет затрат и себестоимость продукции переработки плодов и овощей — М.: Агропромиздат, 1988- 222 с.
11. Deming W. E. Quality, productivity, and competitive position. —Cambridge, MA: Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study, 1982. — 373.
12. Зиндер Е.З. Новое системное проектирование: информационные технологии и бизнес-реинжиниринг//Системы управления базами данных. — 1996. — № 1. — 55—67.
13. Isroilov B. Xolbekov R.O. Buxgalteriya hisobi nazariyasi. Darslik.— Toshkent. "Tafakkur", 2020-y. -242 b.
14. Karimov A.A, Islomov F.R., Avloqulov A.Z. Buxgalteriya hisobi . Darslik. —T.: "Sharq", 2004-y. - 592 b.
15. K.B. Urazov, M.Ye. Po'latov Buxgalteriya hisobi. Darslik. -T. "Fan va texnologiyalar nashriyot-manba uyi", 2021. — 560 b.
16. Praxalad K.K., Krishnan M.S. Prostranstvo biznes-innovatsiy: Sozdaniye sennosti sovместno s potrebitelem: Per s angl. - M.: Albina Pablishez: Izd. Yurayt, 2011. -258 s.
17. Saidakbarov X.A. Boshqaruv hisobi tizimida biznes jarayonlarining tashkil etilishi va uning korxona faoliyatida tutgan o'рни va ahamiyati. Iqtisodiyot va ta'lim / 2023-yil 1-son.
18. Saidakbarov X.A. Boshqaruv hisobi tizimida biznes jarayonlari hisobi va ularning metodologiyasini takomillashtirish Iqt. fan.d-ri (DSc). diss..avtoref. — T., 2024. — 78 b.T., 2024. — 78 b.
19. Ш.Т. Эргашева. Бухгалтерский учёт. Учебник. — Ташкент. «Иқтисод-молия», 2010 г. -520 с.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>